

терміна “на той самий строк”. Наприклад, у санкції ст. 197 КК України серед альтернативних покарань містяться виправні роботи “на строк до двох років” і обмеження волі “на той самий строк”. З урахуванням мінімального строку виправних робіт, встановленого ч. 1 ст. 57 КК України, дане покарання у згаданій санкції передбачене на строк від шести місяців до двох років. Отже, якщо обмеження волі передбачене “на той самий строк”, то це формально означає, що воно також встановлене на строк від шести місяців до двох років, хоча відомо, що мінімальний розмір для цього виду покарання – один рік.

Насамкінець звернемося до правил юридичної техніки, які віднесені до четвертої групи. Вони вимагають, щоб і сам КК України, й окремі закони, які вносять зміни та доповнення до нього (у т.ч. й до його санкцій), мали відповідну власну назву, вказівку на дату, місце його прийняття, номер, підписання Президентом України та інші необхідні реквізити. Всі вони визначені Конституцією України та Законом України “Про Регламент Верховної Ради України” і не мають яких-небудь особливостей щодо кримінального законодавства в цілому і його санкцій зокрема. Практика законотворення у сфері кримінального права свідчить про послідовне дотримання законодавцем цієї групи правил юридичної техніки.

*О. П. Печений, канд. юрид. наук, доц.
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого, м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

В умовах ускладнення структури та інших елементів соціальних і правових зв'язків, зростання їх динаміки, наявності тенденцій до ускладнення життєвих циклів узагалі значення юридичної техніки невпинно підвищується. Невипадково в класичній науковій праці XIX ст. Рудольфа фон Ієрінга “Юридична техніка” (1883) метою юридичної техніки визначено кількісне та якісне спрощення права, завдяки чому юристу надається духовне панування над правом. На нашу думку, спрощення застосування права засобами юридичної техніки і буде протипагою і стримуванням надмірного ускладнення соціально-правових зв'язків.

Саме таке бачення юридичної техніки зумовлює те, що перед наукою повинні постати завдання розробки не тільки концептуальних положень, а й засобів юридичної техніки у всіх галузях, включаючи й цивільне право.

Юридична техніка є складовою будь-якої юридичної діяльності і

включає нормотворчу (законодавчу), інтерпретаційну, правозастосовну техніку. Крім того, до юридичної слід віднести і техніку систематизації правових актів. З огляду на це нормотворча техніка охоплює як акти цивільного законодавства, так і інші акти, що містять цивільно-правові норми, включаючи договори і корпоративні акти. Останні разом із локальними актами складають окремий розділ нормотворчої техніки. Техніка тлумачення (інтерпретації) охоплює усі акти, за допомогою яких здійснюється з'ясування змісту цивільно-правових норм, з урахуванням того, що у цивільному праві допускається тлумачення договорів та інших правочинів (наприклад, заповітів). Техніка правозастосування в цивільному праві охоплює не тільки судове, а й нотаріальне та інше застосування цивільно-правових норм. Систематизація у юридико-технічному аспекті має охоплювати не тільки кодифікацію, а й інші підходи, відомі європейському приватному праву (наприклад, Модельні правила Європейського приватного права та ін.).

Як відомо, випускники юридичних вузів при працевлаштуванні стикаються з тим, що однією із основних вимог є вміння скласти відповідні документи, включаючи цивільно-правові. Завдання скласти той чи інший документ ставиться і перед нотаріусами, і перед юристами, що забезпечують діяльність підприємницького сектора, і перед відповідними спеціалістами органів публічної влади, і перед працівниками судових і правоохоронних органів. Отже, цьому їх мають навчити у виші. Проте на практиці спостерігаємо іншу картину стосовно викладання юридичної техніки, особливо техніки складання цивільно-правових документів, включаючи сферу спадкового права. Питання наразі стоїть досить гостро. Якщо теоретичні знання відповідних правових норм у спеціалістів є (принаймні мають бути), то уявлень про вимоги до техніки складання документів, а тим більше навичок їх складання у них немає, бо навчальні програми не передбачають жодних тем, не кажучи вже про спецкурси, які охоплювали б техніку складання договорів, позовних заяв та інших документів, що подаються до суду, спадкових документів, що складаються нотаріусами, та ін. Виникає парадоксальна ситуація, коли студентам викладаються вимоги та формуються їх навички складання процесуальних документів (судових рішень, ухвал, постанов тощо), але не передбачено навчальним процесом спецкурсу зі складання цивільно-правових документів. Хоча пласт цих документів є набагато більшим, охоплюють вони досить широке коло проблем цивільного права, включаючи спадкове. Техніка складання цивільно-правових документів в аспекті навчання повинна бути синхронізована із вивченням і складанням процесуальних документів. Саме так можна забезпечити відповідний результат в оволодінні студентами навичками складання як цивільно-правових, так і процесуальних документів. Перед навчальним процесом має стояти глобальне

завдання – насичення його саме юридичною технологією, її формами та засобами з тим, щоб у студента сформувалися відповідні вміння та навички. Спочатку слід при вивченні відповідних тем цивільного права передбачити і лекції, і практичні заняття (здебільшого), присвячені відповідній тематиці, які включали б складання цивільно-правових документів. Наприклад, тема “Юридичні особи” має передбачати складання установчих документів, корпоративних актів, договорів тощо; теми, присвячені договорам, зокрема “Договір перевезення”, – як самих договорів перевезення, так і інших документів (претензій, актів, листів тощо). Доцільно передбачити, щоб складання цивільно-правових документів тематично та змістовно перепліталось із складанням процесуальних документів. Згодом мають бути запроваджені відповідні спецкурси щодо юридичної техніки складання цивільно-правових та процесуальних документів з урахуванням спеціалізації при навчанні у магістратурі.

Х. А. Григор’єва, канд. юрид. наук, доц.
Національний університет
“Одеська юридична академія”

НАПРЯМИ НОВЕЛІЗАЦІЇ КООПЕРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

В усьому світі сільськогосподарська кооперація покликана мінімізувати ризики та наслідки конкурентного середовища для аграріїв, які традиційно належать до менш захищеної частини бізнесу та потребують об’єднання задля зменшення витрат та збільшення власних доходів. В Україні, враховуючи складну соціально-економічну ситуацію в сільських регіонах, існують серйозні проблеми з сільськогосподарською (*дали – с/г*) кооперацією. Крім інших причин, які зумовлюють таку ситуацію, слід виділити несприятливість законодавчої бази. Кооперативне законодавство є тим основним регулятором, який встановлює “правила гри” та утворює або позитивне, або негативне поле для функціонування кооперативних організацій. У 2013 р. набула чинності нова редакція спеціального Закону України “Про сільськогосподарську кооперацію”, яка суттєво відрізняється від попередньої. Її прийняття викликало хвилю наукових публікацій та дискусій щодо прогнозування відповідного рівня ефективності та доцільності законодавчих змін. Пройшло вже два роки, тож накопичено певні спостереження, які дають підстави для аналізу впливу законодавчих новел на кооперативну практику в країні.

Розглянемо дану проблематику у двох напрямках: теоретико-систематизаційному та практичному. У межах першого зосереджені питання щодо впливу оновленого закону на структурну побудову коопера-